

Вікторія Володимирівна Бурова,
спеціаліст I категорії, заступник директора
з навчально-виховної роботи Херсонського НВК
«Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа I–III ступенів» № 15,
м. Херсон, Україна

УДК 376-056.45

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА НА ІМІДЖ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Раскрыто понятие культуры и технологической культуры, в частности, с точки зрения различных научных подходов. Определены основные составляющие и блоки технологической культуры руководителя учебного заведения. Представлены компоненты технологической культуры и их непосредственное влияние на развитие учебного заведения.

Ключевые слова: культура, управленческая культура руководителя, технология управления, технологическая культура.

The article is disclosed the concept of culture and technological culture particularly in view of, of different scientific approaches. It is outlined the key components and power of the technological culture of the head of the educational institution. It is submitted the components of the technological culture and their direct impact on the development of the school.

Key words: culture, the management culture of the director, the technology management, the technological culture.

Формування інформаційного суспільства, а також врахування впливу глобалізаційних процесів на нього, підвищення рівня культури управління соціально-економічними системами, технологічної культури управління галуззю освіти та ЗНЗ є головними пріоритетами управління країною та окремими її галузями. Таким чином, підвищення технологічної культури керівника навчального закладу постає важливою освітнянською проблемою для втілення демократичних заasad у галузі освіти в Україні.

Семантичне значення терміна «культура» (латин. *cultura*) – це розроблення, виховання, розвиток, повага тощо. У широкому розумінні Словник іноземних слів [7] дає таке тлумачення поняттю «культура» – це все, що створено людством завдяки фізичній та розумовій діяльності, на відміну від явищ природи; це ідейний і моральний стан суспільства, який визначається матеріальними умовами його життя та виражає його побут, ідеологію, освіту, виховання, досягнення науки, мистецтва, літератури тощо [7].

Вивчення досвіду вчених засвідчує, що складне міждисциплінарне методологічне поняття «культура» не має єдиного науково обґрунтованого визначення. Зокрема Є. Бондаревська та С. Кульневич тлумачать його як історично детермінований рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, вира-

жений у типах та формах організації життя й діяльності людей, в їх взаєминах, а також створених ними матеріальних та духовних цінностей [2]. Істотними атрибутами поняття «культура» А. Моль визнає глибоке, усвідомлене та шанобливе ставлення до спадщини, здатність до творчого сприйняття, розуміння та перетворення дійсності в будь-якій сфері діяльності та відносин [4]. Л. Васильченко поняття культури визначає так: «...культура є підсистемою онтологічної системи – системи буття, що поєднує природу, суспільство, людину, культуру» [3]. Узагальнюючи думки вчених щодо цього поняття, Н. Островерхова у своїй монографії [5] доходить висновку, що культура – «це специфічний спосіб соціального життя і процес творчої самореалізації здібностей індивіда, який визначається засобами життєдіяльності людини і є важливим чинником соціального розвитку» [5].

Таким чином, дослідження сутності поняття культури та її складників є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Нині детальної уваги потребує вивчення поняття технологічної культури керівника ЗНЗ як компонента управлінської культури.

Культура реалізується у процесі діяльності кожної особистості, її життєтворчості та самоствердження. На основі аналізу теоретичних праць та власних

досліджень В. Шадріков виокремив у структурі діяльності такі функціональні блоки: цілі, мотиви, інформаційна основа діяльності, програма діяльності, прийняття рішення, підсистема діяльнісно важливих якостей [8].

Створення позитивного іміджу ЗНЗ – це тривалий і складний соціально-педагогічний процес, у структурі якого можна виокремити такі взаємопов'язані за формою і змістом компоненти:

- облаштування і матеріально-технічна база;
- організація навчально-виховного процесу;
- професійна компетентність;
- науково-педагогічний рівень педагогічних кадрів та продукти/продукція діяльності ЗНЗ (рівень освітньої підготовки і виховання випускників).

Серед чисельних видів діяльності потрібно виокремити управлінську діяльність керівника ЗНЗ, спрямовану на забезпечення реалізації основних функцій управління (вироблення та прийняття управлінського рішення, організація, регулювання та коригування, облік та контроль). Причому управлінську діяльність керівника ЗНЗ визначають як цілісну систему реалізації означених функцій в їх об'єктивній єдності та взаємозв'язку. Враховують також те, що головною особливістю цілісної системи є наявність інтегративних, системних якостей, які не є лише сумою властивостей твірних її компонентів [5].

Управлінська культура людей, зайнятих у галузі освіти, є частиною їхньої професійно-педагогічної культури. Традиційне уявлення про професійно-педагогічну культуру пов'язували переважно з виокремленням норм, правил педагогічної діяльності, педагогічної техніки та майстерності тощо. Психолого-педагогічні дослідження проблем педагогічної культури останніх років розширюють її горизонти в категоріях педагогічних цінностей, педагогічних технологій й педагогічної майстерності.

Управлінська культура керівника ЗНЗ є мірилом та засобом творчої самореалізації особистості керівника в різних видах управлінської діяльності, спрямованої на засвоєння, передавання та створення цінностей і технологій в управлінні навчальним закладом. Так, В. Бенін виділив головні компоненти управлінської культури: *аксіологічний*, що відображає систему цінностей керівника, ставлення до людей, справи і до себе; *технологічний*, що містить засоби і прийоми управління педагогічним процесом; *особистісно-творчий*, який передбачає оцінювання керівником власної діяльності у співвідношенні з результатами діяльності колективу [1].

Технологічний компонент управлінської культури керівника ЗНЗ містить засоби та прийоми управління освітнім закладом. Технологія у центрі шкільного управління передбачає рішення специфічних педагогічних завдань, що базуються на вміннях керівника орієнтуватися в галузі педагогічного аналізу, планування, організації, контролю, регулювання та коригування управлінської діяльності. Рівень управлінської культури керівника ЗНЗ безпосередньо залежить від

рівня оволодіння прийомами та засобами рішення зазначених типів завдань.

На думку Н. Островерхової, технологія управління – це поєднання кваліфікаційних навичок, інфраструктури та відповідних професійних знань керівника, необхідних для здійснення перетворень матеріальних і трудових ресурсів [5].

Основоположним компонентом технологічної культури керівника ЗНЗ є уявлення про технології як комплекс знань про способи і засоби забезпечення освітньо-виховних і управлінських процесів. У науці та педагогічній практиці поняття «технологія управління» тлумачать як раціональний алгоритм реалізації функцій управління. Цей процес передбачає врахування специфіки педагогічного явища, об'єкта, процесу, ситуації, яка потребує управління.

Культура управління навчальним закладом забезпечує підвищення ефективності функціонування і розвитку окремо взятої структурної підсистеми. Вона базується на теорії управління, модернізованому сенсі управління, наукових підходах до управління, сучасних інформаційних технологіях і механізмах тощо. Науковий підхід до педагогічних явищ і процесів полягає в розгляді їх з позицій конкретної теорії як системи наукових знань про будь-яку сукупність об'єктів, що дає змогу пояснити та передбачити явища конкретної предметної галузі. На сучасному етапі розвитку науки наявні різні філософські течії, наукові школи, що впливають на загальноосвітній процес, а також на технології управлінської діяльності керівники ЗНЗ.

Пріоритетним серед них є гуманізм, тобто система думок, що визнає цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя, розвиток і вияв здібностей. Це система, де людське благо постає головним критерієм оцінювання соціальних явищ, а принципи справедливості, людяності – бажаною нормою відносин у суспільстві. Важливу роль відіграє антропософія, метою якої є формування орієнтованого світогляду, що спрямовано на дослідження нематеріальних, а духовних цінностей.

Прагматизм як філософська течія заснований на тому, що інтелектуальні і моральні якості особистості закладено в її унікальній природі, а їхній прояв пов'язано з індивідуальним досвідом. Прагматизм передбачає кількісну залежність даних особистості від природи здібностей, рис та індивідуального досвіду як передумови самореалізації особистості. Таким чином, ефективність формування культури керівника ЗНЗ, зокрема технологічної, залежить від його індивідуальних здібностей.

У формуванні технологічної культури керівника навчального закладу чільне місце посідає психологічний індивідуальний процес, що забезпечив людину до сучасного рівня цивілізації. Передусім – це мислення, тобто процес пізнання людиною об'єктів та явищ навколишнього світу, їх властивостей, вирішення життєво важливих питань, пошуку невідомого, передбачення майбутнього. Тому психологічні основи управлінських технологій є атрибутом їх розроблення

та реалізації. Професійна діяльність і професійні відносини керівника мають виявляються специфічний вияв у його культурі управління.

Технологічний компонент професійної культури керівника містить визначення філософського сенсу логіки управлінської діяльності та формування на його основі ідеології, політики, засобів і прийомів управління педагогічним процесом. Творчий керівник створює управлінські технології відповідно до зовнішніх потреб конкретної шкільної системи й урахує індивідуальні творчі можливості. Технологічність професійної діяльності керівника ЗНЗ покликана сприяти досягненню високих результатів управління освітньою системою. Чільне місце надають оволодінню керівником інформаційними, особистісно зорієнтованими технологіями управління.

Технологічна культура як різновид управлінської культури можна передати у вигляді переліку різних управлінських процедур, методів і засобів їх реалізації. На думку Л. Васильченко, технологічний компонент управлінської культури охоплює засоби і прийоми управління педагогічним процесом, тобто *когнітивно-діяльнісний підхід*. Для його реалізації керівнику ЗНЗ необхідні оперативні знання, що безпосередньо вплинуть на активність керівника в його професійній діяльності. Функцію оперативних знань виконують теоретичні знання, наявні у професійному світобаченні (певні поняття, алгоритми і програми професійних дій). Оперативні знання керівника освітнього закладу розподіляють на два блоки – *управлінські* та *професійні*. Зокрема, *професійні знання* – це знання педагогіки, психології, теорії управління педагогічними системами, санітарії та гігієни педагогічної діяльності. На думку Ю. Палехи, сучасний керівник – це людина, яка чітко розуміє ціль функціонування, розвитку освітнього закладу і відповідного управління, а також має засоби реалізації поставленої меті. Таким чином, ще одна група вимог до керівника сучасного ЗНЗ пов'язана зі змістом управлінської діяльності та свідомим розумінням конкретних управлінських функцій [6]. Формування технологічної культури керівника ЗНЗ тісно пов'язано з наявністю у нього певних особистісних якостей, а саме: демократизму, гуманізму, активності, толерантності, працездатності, креативності, мобільності, поваги та довіри до підлеглих, відповідальності.

До того ж, Ю. Палеха виділяє такі *управлінські функції* керівника ЗНЗ: а) формулювання та прийняття управлінських рішень; б) організація; в) регулювання; г) корегування; д) облік; ж) контроль [6].

Управлінські знання керівника середнього освітнього закладу – це знання функцій управління та імперативних видів управлінської діяльності; володіння, способами, засобами, технологіями їхньої реалізації у практичній діяльності; визначення рівня професійно-творчого потенціалу педагогічного колективу, володіння новітніми технологіями.

Технологічний аспект культури управління (у широкому розумінні – організації, підприємства

без врахування їх специфіки) містить, на думку Ю. Палехи, такі складники: розроблення стратегії розвитку організації, підготовка управлінських рішень; вибір стимулів і мотивів діяльності, організація виконання управлінських рішень; контроль реалізації рішень; перебування на робочих місцях як одна з форм контролю; оцінювання кінцевих результатів [6].

Здійснюючи аналіз зміст зазначених автором складових технологічного аспекту культури управління, *можна зауважити*, що вони розкривають одну з управлінських функцій – «формулювання та прийняття управлінських рішень», технології її реалізації у практичній діяльності керівника. Причому розроблення стратегічного плану підприємства автор представляє такими діями керівника: 1) вибір способу дії, програм і процедур досягнення мети; 2) відбір працівників для виконання поставлених завдань; 3) визначення типів необхідних ресурсів, їх розподіл; 4) організація процедур прийняття рішень; 5) виконання тактичних завдань [6].

Кожна з основних управлінських функцій (вироблення та прийняття управлінського рішення, організація, регулювання та коригування, облік та контроль) має певні особливості, характерні ознаки, а також параметри оцінювання стану їх реалізації. Знання цих особливостей є підвалиною та основоположним чинником успішного формування технологічної культури керівника ЗНЗ та ефективної її реалізації в практичній діяльності. Основними складниками технологічної культури є: професіоналізм і компетентність; динамізм, швидка реакція на ситуацію, активність; моральна надійність керівника; вміння впливати на людей справою, словом та зовнішнім виглядом; гуманітарна освіченість; психологічна культура керівника. Особистісно-комунікативну функцію технологічної культури керівник ЗНЗ реалізує через міжособистісні взаємини між керівництвом і підлеглими. Це сприяють гармонізації їхньої спільної діяльності. Важливим принципом культури відносин є дієвість контролю за емоціями й афектами. Складником і формою морального імперативу є моральна норма – повага, тактовність, моральність, комунікативна компетентність тощо.

Технологічна культура керівника ЗНЗ – це система цінностей, соціальних норм і правил поведінки, відносин між членами педагогічного та учнівського колективів, що постає важливим чинником успішного формування та реалізації у практичній діяльності керівників іміджу ЗНЗ.

Серед видів управлінської культури (економічна, політична, філософська, правова, організаційна, моральна тощо) менш дослідженою залишається технологічна культура, що є універсальною, адже кожний вид управлінської культури реалізується завдяки технології. Методологія формування технологічної культури керівника ЗНЗ заснована на системному, діалектичному, синергетичному, компетентнісному, інформаційному та функціонально-діяльнісному наукових підходах. Їхній зміст та реалізацію у практичній

діяльності керівників ЗНЗ розглядають з урахуванням специфіки предмета дослідження.

Використані літературні джерела

1. *Бенин В. Л.* Педагогическая культура: философско-социологический анализ [текст] / В. Л. Бенин. – Уфа : Башк. пед. ун-т, 1997. – 144 с.

2. *Бондаревская Е. В.* Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания [текст] / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. – Ростов н/Д. : Творческий центр «Учитель», 1999. – 360 с.

3. *Васильченко Л. В.* Управлінська культура і компетентність керівника [текст] / Л. В. Васильченко. – Харків : Основа, 2007. – 176 с.

4. *Моль А.* Социодинамика культуры [текст] / А. Моль ; пер. с франц. ; ред. Б. В. Бирюкова. – М. : Прогресс, 1978. – 406 с.

5. *Островеерхова Н. М.* Методологія формування технологічної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу [текст] : монографія / авт.: Н. М. Островеерхова. – Київ : Педагогічна думка, 2012. – 136 с.

6. *Палеха Ю. А.* Ключі до успіху, або Організаційна та управлінська культура [текст] : навч. посіб. / Ю. А. Палеха. – Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2002. – 337 с.

7. Словарь иностранных слов [текст] / под ред. И. В. Лехина и проф. Ф. Н. Петрова. – М. : Гос. изд-во иностр. и национ. словарей, 1954. – 853 с.

8. *Шадриков В. Д.* Влияние социальной мотивации на эффективность обучения [текст] / В. Д. Шадриков // Проблемы индустриальной педагогики. – Ярославль, 1972. – С. 146–149.

